

DOMAČI - PRIJATELJ.

LETNIK VI.

PRAGI, 1. MARCA 1909.

STEV. 3.

ZVORAN ZVORANOV.

UČITELJICA ELEONORA.

Tisto leto so dobili v Vrhovlju novo šolo.

Nekateri so je bili veseli in so hvalili Boga, da ne bo več treba otrokom hoditi uro daleč v dolino, kar je bilo pozimi v snegu in burji precej sitno, osobito za mlajše.

Drugim pa ni bilo po volji, da se je sred revnih bajt in ponosnih hiš bogatejših Vrhovljanov zableščal na ponižni enonadstropni hišici napis; „Ljudska šola“.

„Glej ga, hudirja . . . Zdaj imamo šolo pred nosom in gorje nam, če ne bomo pošiljali otrok vsak dan k pouku. Prej si se lahko zlagal, če si fanta ali dekle obdržal doma pri delu, in si se opravičil z dolgo, težavno potjo . . . Zdaj se pa ne boš več mogel. Vrag vzemi gosposko neumno, ki misli, da mora biti kmet učen kakor dohtar svetega pisma . . .“

Tako so zabavljali nekateri, drugi so se jim pa smejali in odgovarjali: „No, pa naredite prošnjo, naj šolo spet zaprejo, če vam ni prav!“

A nihče ni storil tega in šola je ostala.

Tako se je zgodilo, da je prve dni v septembru prišla v Vrhovlje prva učiteljica, gospodična Eleonora Trtnikova.

In kmetje so se zavzeli, ko so zagledali lepo, vitko degle v svetlomodri obleki, z modernim slamnikom in ličnimi šolenčki iti prvič skozi vas.

„Kaj? Tale stvarca da bo učila v Vrhovlju? Rajši bom pošiljal otroke kakor prej uro daleč v Breg. Tam se vsaj kaj nauče, stari gospod učitelj jih zna spraviti v strah — tele mladosti se pa še kratkosrajčniki ne bodo balil“ je mrmral Kotar, ki je imel

svojo bajto tik šole in ga je učiteljica vprašala, kje je Brumnova hiša, kjer ji je bilo obljubljenno stanovanje.

„Jezus, Marija, kako pohujšljivo in potratno je oblečena! . . . Bog nas varuj, kakor grofica je napravljena in predrzno gleda okrog, kakor da je vsa vas njena! — Še otroke nam pohujša!“ so ječale skrbne vaške ženice in suhe brade so jim migale kakor klopotci po njivah.

Tudi dekleta niso sprejele nove učiteljice s prijaznimi mislimi. Videle so, da je lepa, in skrivna zavist jim je vstala v srcih takoj, ko so jo ugledale prvič.

— Še fante nam zmeša! — so si mislile nekatere in bile že v skrbeh za svoje drage.

Tačas pa je bila gospodična Eleonora že stopila v Brumnovo hišo, kjer je gospodaril najbogatejši kmet in župan v Vrhovlju, ki se je najbolj potegoval za novo šolo in ponudil tudi primerno sobo učiteljici za stanovanje.

„Dober dan! Saj se pravi tu pri Brumnovih?“

„Bog daj! Tako se pravi, da, pri nas! Kaj bi pa radi?“

„Poučevala bom tu v vaši vasi.“

„Ah, tako — nova učiteljica ste najbrž, kajne?“ je hitela gospodinja, močna in razrasčena ženska krog štiridesetih let, si obrisala roko ob predpasnik in jo podala Leonori.

„Pa pozdravljeni! . . . Vi ste gospodinja, kajne?“ je dejalo dekle in se veselo zasmajalo, ne da bi vedelo, zakaj.

„Gospodinja sem, gospodinja . . . Vi boste pa otroke učili, kako ste rekli . . . Oh, pa mladi ste, strašno mladi! Mislila sem, da pride učitelj — pa ste prišli vi! Ste li že kje učili?“ je izproševala Brumnovka in peljala Leonoro v sobo.

„Še nikjer ne . . . Lani sem končala učiteljšče . . .“

„Ah, tako! Potem vam bo pa težko v začetku, ko niste še navajeni . . . Kako vam pa pravijo, da vas bom znala klicati?“

„Eleonora.“

„Gospodična Leo . . . leo . . . rona . . .“ je ponavljala gospodinja v zadregi in potem pristavila:

„Ne zamerite mi, da ne morem prav izreči . . . Tako čudnega imena še nisem slišala . . .“

Eleonoro je zapustila vsa veselost in kri ji je šinila v lica, kajti doslej ji ni bil še nikdo rekel, da je njeno ime čudno.

„Se že navadite . . .“ je dejala polglasno.

Gospodinja pa je začela nato izpraševati o njenem življenju. In morala ji je praviti vso dolgo, žalostno povest o mami, ki ji je zgodaj umrla, o hudi mačehi, ki je ni mogla trpeti in je silila očeta, naj hčerko da na učiteljšče, da si bo sama kruh služila in ne bo v nadlego in sitnost v hiši.

Dolgo in natančno jo je izpraševala Brumnovka in vedno se ji je zareklo, ko je hotela izreči njeno ime.

In celo tisti večer ga ni mogla prav povedati, ko je s sosedomi klepetala ob studencu o novi učiteljici.

„Oh, moj Bog . . . Če ima že ime tako nerodno in nekrščansko, kaka bo še ona sama!“ je hitela brezzoba Kotarica. „Vse je viselo in frfotalo krog nje, ko je šla mimo nas. Boste videle, da ne prinese nič dobrega ta deklina v vas. Tako zvite in predrzne oči ima!“

„No, ti, Meta, pa tudi le slabo vidiš . . . Morda bo vseeno prav učila, dasi nima lepega imena . . .“ je dejala Brumnovka in zadela škaf na glavo . . .

* * *

Pusto septembersko jutro je bila šolska maša.

Oblaki so viseli nizko nad zemljo in skoz belo meglo je pršelo, da ni bilo videti streljaj daleč . . .

Eleonora je sedela v šolski sobi in čakala, dase zbero otroci.

Bosi in blatni so pricapljali najprej najmlajši in posedli plaho po klopeh. Tega in onega je pobožala po licu in vprašala po imenu, da bi si pridobila njih zaupanje. A otroci so bili boječi in so jecljaje odgovarjali, ali pa molčali. Osebito starejši, ki so posedli po zadnjih klopeh, so zrli mrko, nezaupno izpod kuštravih las v novo učiteljico.

Ko so pri sveti Magdaleni, na malem griču tik Vrhovlja, zabingljali zvonovi je uredila Eleonora otroke in jih peljala k maši.

Ko je stopil duhovnik pred oltar, so se oglasile v raztrganih akordih orglje, v taktu je začel škripati meh in stari, zagrljeni organist je zapel skozi nos:

— Pred Bogom pokleknimo,
povzdignimo srce . . . —

Eleonori je bilo prvi hip tako v duši, da bi si bila nejaši zatisnila ušesa in oči, da bi nič ne slišala in ne videla.

A polagoma je vse to prešlo.

Zamislila se je v sveto Magdaleno, ki je z razpuščenimi lasmi zrla otožno s slike nad oltarjem po borni cerkveci. Potem je objel Eleonorin pogled šolske otroke, ki so klečali v dveh vrstah pred njo, ubogi in raztrgani, in nekaj čudovito milega je zatrepetalo v njenem srcu. Njej bodo odslej izročeni in ona jim postane druga mati. Kako lepo je imeti dobro mamico! Spomnila se je na svojo, ki že davno počiva v daljni tujini, sklenila roke in začela moliti zanjo, da bi v miru počivala, in zase, da bi srečno hodila trnjevo, strmo pot življenja, ki jo je nastopila s tako težkim, plahim srcem . . . —

Ves tisti dan je bil dež, le proti večeru je nekoliko ponehal. Eleonora je izpraznila kovčeg, ki ga ji je bil zjutraj pripeljal hlapec. razvrstila par knjig na mizo in polico, obesila fotografijo rajne mame na steno, dela k oknu in na posteljo zagrinjala in tako uredila sobico kolikor mogoče prijazno.

A vendar ji je nekaj težkega, žalostnega stisnilo srce, ko se je ozrla po njej, ne da bi vedela, zakaj. Morda zato, ker je bil strop tako nizko nad njo in okno tako majhno in ker je bilo vse tako tuje in neprijazno v tem jesenskem dežju . . .

Šla je k mizi in vzela v roko knjigo. Mir božji. Vsa se je zaglobila v tiste prisrčne besede in bilo ji je, kakor da jo drži pisatelj za roko in jo vodi po svojih tihih, osamljenih poteh in ji pripoveduje o ciljih in nadah, o mladosti, ljubezni in odpo-vedu . . .

Tiha, zamišljena je zaprla knjigo, vstala in stopila k oknu.

Po šipah so polzele dežne kapljice, na vrtu se je zbirala med gredicami voda in visoke solnčnice so se sklanjale trudno k njej, kakor da se ogledujejo v motni površini in opazujejo, ali je smrt že zaznamovala njih cvet. Eleonori se je zdelo, kakor da žalujejo in mro od koprnenja po poletnih solnčnih dneh, ki se ne vrnejo nikdar več . . .

Naslonila je čelo na šipo in se zagledala v daljavo. Tam doli v dolini v meglenem mraku je stal Breg; vitki, beli zvonik je tonil med sive vaške kiše. Ah, tamdoli nemara ni tako pusto in dolgočasno kakor v Vrhovlju. Tamdoli so drugačni ljudje, nemara bi našla med njimi sorodno dušo, ki jo bo zaman iskala med hribovci.

Tu je sama, le dolgčas in žalost deževnega septemberskega dne ji delata družbo.

Sama je in sama bo . . .

Kako ji je dejal po maši kapelan iz Brega, ko so ji je predstavil in povedal, da bo on hodil učiti krščanski nauk v Vrhovlje?

„Edina inteligenca boste v Vrhovlju, gospodična . . .“ je rekel in se nasmehnil čudno pomenljivo. Bogve — morda je že sam izkusil, kakšno je življenje, če je človek edina inteligenca v vasi.

Sama je in sama ostane . . .

Kakor krute, brezčutne roke jo je prijelo za srce ob tej misli in prvič v življenju so ji prišle solze v oči, ne da bi vedela, zakaj.

In spomnila se je na svojega predragega, lepega fanta Izidorja Svetliča, ki je uradnik daleč v tujem mestu, ki jo je imel rad in ji obljubil roko in srce, ko sta bila še skupaj v istem mestu.

Sela je k mizi, z nervozno naglico vzela iz miznice rožnobarven list in začela pisati: — Predragi Izidor! Glej, kakor

bi prišla v Sibirijo, se mi zdi, ko sem prišla v Vrhovlje . . . Ti ne veš, kako čudni kraji in čudni ljudje so tukaj! . . . — — —

In popisala je vse štiri strani s svojo drobno deklško pisavo in mu razodela vse žalostne, osamljene misli, ki so jo obdajale tisto popoldne . . .

* * *

Dnevi in tedni so tekli in polagoma se je gospodična Eleonora privadila Vrhovlju in njegovim stanovalcem in oni so se navadili nje.

„Hm. saj še nekaj prav uči ta naša učiteljica! Dve leti mi je fant brez potrebe trgal hlače v Bregu, lani konec leta pa še svojega imena ni znal zapisati in prinesel je domov spričevalo, kjer je bilo pisano, da bo še tretje leto sedel na istem mestu. Letos hodi šele dva meseca v šolo, pa že bere, piše in števili, da se kar čudim, odkod je vzel kar na enkrat toliko učenosti!“ je dejal ta in oni.

Na ta način si je pridobila Eleonora polagoma spoštovanje vseh Vrhovljanov in možakarji so vsakokrat, ko so jo srečali vzeli pipo iz ust in se dotaknili z roko klobukovih krajev v pozdrav.

Tudi deca se je privadila nove učiteljice in se v šoli pridno učila in ubogala, dasi gospodična Eleonora ni rabila šibe.

Tudi z Brumnovo družino je izhajala dobro.

Ob dolgih večerih v adventu, ko je zunaj brila burja in je naletaval sneg, je sedela z družino ob ognjišču in poslušala Kotarja, ki je znal nešteto pravljic o strahovih, čarovnicah in podobnih stvareh in se pridušal vsak večer, da ima Kolomonov žegen, ki ga je stari oče njegovega starega očeta kupil od nekoga Laha, in se hvalil, da mu niso mogli mikdar še do živega ne hudir, ne čaravnice, ne sovražniki, ker zna take molitvice, da z njimi vsako nevarnost prežene.

„Kaj pa zadnji pust, oče, ko vas je Cvirkov Janez vrgel iz gostilne, da ste se vsi pobili in vas je vrhutega še vaša Metka doma naklestila, kakor so pravili — ali vam ni takrat Kolomon pomagal?“ je vprašal Grozdov Andrej, ki je hodil z drugimi k Brumnovim yasovat, če je Kotar le preveč lagal.

Vse se je zasmejala.

Kotar pa je v zadregi urno vstal, iztrkal pipo, potegnill kučmo čez ušesa in se odpravil domov.

„No, povejte vendar, kako da vam ni nič pomagalo?“

A Kotar je že zapiral vrata za seboj in mrmral o neumni mladosti, ki se ne boji ne Boga ne vruga in se norce dela iz starih, izkušenih ljudi.

Taki so bili zimski večeri in Eleonori si niso zdeli nič dolgočasni. Z zanimanjem je poslušala krepke kmečke dovtype in

pogovore in način, kako so fantje razodevali dekletom svoja srčna čutila.

Z domačima hčerkama je bila že prijateljica in starejša, Francka, ji je že zaupala, da ima rada Grozdoveda Andreja in da bo tisti predpust že poroka, če se stariši poravnajo.

In res — ko se je Eleonora vrnila z božičnih počitnic, je bilo že pri Brumnovih vrvenje in življenje, kakor je navada pred ženitninami. Spravljali so predivo, rjuhe in perilo, oče so se peljali trikrat v mesto da so poskrbeli vse potrebno in sred predpusta je bilo pri Brumnovih svatovanje, kakor so ga Vrhovljani videli le redkokrat.

Po maši in poroki so seli za mizo med damačimi svati tudi imenitni povabljeni: gospod župnik in kapelan, nadučitelj in učiteljica, poštar in še mnogo drugih veljakov iz Brega. Eleonora in treška učiteljica sta sedeli skupaj razigrani in veseli, kakor še nikdar ne.

Kratek kakor minuta se je zdel dan med prazničnim šumom, veselini svatovskimi pogovori, slavnostnimi napitnicami in zvenkentanjem kozarcev.

Proti večeru so se odpravili povabljeni iz Brega in poslavljanja ni bilo ne konca ne kraja.

Ko so odšli, so prižgali luči v nizki, prostorni sobi in življenje je postalo dvakrat živahnejše. Eleonora pa se je začutila osamljeno in dolgčas se je je začel poláščati.

Ravno je hotela vstati in oditi, ko se je oklenila mlajša sestra neveste, Minka, ki je bila ta dan bela, ponosna družica.

„Saj ne greste še, gospodična? Dolgčas bi vam bil sami. Ostanite, sedaj pride najlepše!“ je prosilo dekle.

„Pa še malce počakam, naj bo!“

Tisti hip pa so stopili v sobo godci, Brginec, dolg, suh močitelj s harmoniko, Kotar s starim klarinetom in še dva godca iz Brega z goslimi.

Sedli so k peči, Brginec je raztegnil svoj meh, zahresčalo in zabrnelo je in vesela polka je zadonela po sobi.

„Hej, fantje, plesat!“

Vse je planilo pokonci, stoli so zleteli k stenam ali k mizi in pari so se zavrteli za ženinom in nevesto po podu.

Vse je plesalo, tudi Minko je bil dotegnil s seboj njen dragi, tako da je ostala Eleonora sama med gosti, ki jim ni dala več hladna kri da bi šli za mladimi.

A ne — tam na drugem koncu mize, Eleonori nasproti, je sedel za mizo visok, lep fant, najlepši v Vrhovlju, Drobničev France, malomarno kadil viržinko in gledal predse.

— Čudno, da ta ni šel plesat! — je pomislila učiteljica in nekaj neprijetnega ji je prišlo ob tej misli v srce.

Lahko bi bil šel, kajti ob vratih se je pokazalo tačas več lepih, belih družic, ki jih je bila privabila godba spet v sobo, in

med njimi je bila tudi Koniževa Ivanka, o kateri so pravili, da rada vidi Franceta kakor tudi on njo.

Eleonora pa ni imela časa razmišljevati, zakaj ni šel fant plesat, kajti polka je končala in plesalci so se vrnili k mizi, muzikantje pa so segli po polnih bokalih in poticah.

Rdeča kot mak je sela Minka k Eleonori.

„Zdaj zapleševa pa medve!“ je dejala vsa zasopljena.

„Ne morem, Minka, trudna sem in glava me je začela boleti!“ je odgovorila Eleonora.

„Morate, gospodična, prav lepo vas prosim! Zdaj bo valcer in jaz ga ne znam še prav dobro, pa me vi navadite, gospodična! Lepo vas prosim — samo enkrat! Kaj poreče on, če bi še valcerja ne znala plesati!“

Minka je prosila tako lepo, da se je Eleonora vdala in se zavrtela z njo, ko so godci zaigrali valček.

Vse je plesalo, Minkin fant se je vrtel s Koničevo Ivanko, a Drobničev France je sedel kakor prej na svojem mestu in Eleonora je natančno videla, kako so strmele njegove oči za njo.

Zato ji je bilo še neprijetnejše, ko je nehal valček in je hotela oditi, a jo je Minka zopet zadrževala.

Kotar je ocejel klarinet, gledal s svetlimi, malimi očmi po svatih in naenkrat se je zaslišal njegov visoki glas: Kaj pa ti, France, da sediš ves čas na mestu, kakor da si prismoljen na klop? Hudir, saj nisi kaka šema, da čepiš tam in se niti enkrat ne zavrtiš! Še piskati se ne izplača, in škoda se mi zdi sapa izgubljati, če ti ne plešeš, ki si fant od fare v naši vasi in sva se s tvojim rajnim očetom, Bog mu daj dobro, rejši imela, kakor da sva brata!“

Molče je vstal Drobničev France iz za mize, pogledal z žarečimi očmi Kotarja in dejal z grozečim glasom: „Drži jezik za zobmi, če te nihče nič ne vpraša! Mazurka!“

„Hudir — je strupen!“ je zamrmral Kotar, se obrisal pod nosom in nastavljal klarinet na usta. Brginec je zopet raztegnil harmoniko, loki so potegnili po strunah škantov in mazurka je zabrnela.

Svatje so se zavrteli, France pa je nenadoma stopil k Eleonori, jo prijel za roke in dejal: „Gospodična, samo enkrat!“

In predno se je mogla ubraniti, so jo že potegnile njegove močne roke v vrtinec med druge pare.

Fant je plesal dobro, nalahko kakor pero jo je vrtel, tesno privijajoč jo k sebi, in čudna, trudna omotica se je je pollaščala.

Kakor iz velike dalje je slišala rezki glas harmonike in piskajoč klarinet, med tem pa poltiho šepetanje: „Odkar sem te prvič videl, te imam vedno pred očmi . . . Rad te imam in nobene druge ne pogledam več, če bi ti marala zame . . .“

„Pustite me!“ je prosila Eleonora skoraj v solzah.

„Do konca! . . . Prej te ne dam iz rok . . .“

Med svati pa je nastalo čudovito razburjenje. Par za parom je nehal plesati, potni in rdeči so sedati fantje in dekleta za mizo in strmeli v Drobničevega Franceta in učiteljico.

V začetku so vsi molčali od začudenja in nevolje, da je najlepši fant v Vrhovlju zaplesal z učiteljico, ki je bogveodkod priromala v vas, in pustil vsa domača dekleta in celo Koničevo Ivanko, s katero sta se rada videla.

A potem so začeli šepetati: „Vsega ga je zmešala... Glejte, kako jo drži! In ona se ga oklepa, kakor da ga ne izpusti več. Sram naj jo bo, zapeljivko!“

„Kotar, Brginec, jenjajte piskati! Saj plešeta samo dva!“ je zakričal debel starešina izza mize, a muzikantje ga niso poslušali, igrali so do konca.

Kakor bi odrezal, je nehala mazurka, France je udaril še krepko ob pod in izpustil učiteljico.

Bleda kakor stena je odhitela v svojo sobo, se zaklenila in vrgla na posteljo. S silo zadržane solze so ji vrele iz oči in grenka, strastna žalost jo je prevzela, ne da bi vedela, zakaj...

Doli v sobi, kjer so bili svatje, pa je bilo vse tiho par trenutkov.

Naenkrat se je zaslišal dekliški glas: „Francelj, kaj si mi storil!“

Bila je Koničeva Ivanka, ki je ob teh besedah glasno zahtela in zbežala svatom izpred oči.

„Sramota!“ so mrmrali nekateri.

France pa je stopil k mizi, izpil kozarec v dušku in ga zagnal ob tla, da so zacingljali razbiti drobci po podu in po stenah.

S plamtečimi očmi se je ozrl okrog.

„Kdo mi pa kaj more?“ je zagrmel, da so ženske zavreščale od strahu.

„O jej, saj nobeden nič ne pravi, le mirni in prijazni bomo, pa tiho bodi, Francelj, in molči, no!... Le prepira in pretepa ne, ljudje božji!“ je začel klicati plaho Kotar pri peči.

„Babe ste vsi skupaj!“ je dejal France, se obrnil in ponosno odšel iz hiše v temno zimsko noč... —

Drugi dan so pravili, da so bili svatje od tistega trenutka ob vso dobro voljo, da so se fantje stepli in da je ženin klel in nevesta jokala od jeze in sramote...

* * *

Vsa vas je zasovražila Eleonoro od tedaj.

„Ali nisem pravila že takoj, ko je prišla v vas, da bo kaj takega?“ je hitela Kotarica že tisti teden ob studencu, vsa ponosna, da se je uresničilo njeno prorokovanje. „Nesreča je za celo vas, če pride taka vanjo, in bogve, kaj nam še naredi, če je ne pošljejo drugam!“

„Saj fantu ne zamerimo, a njej, njej, da ga je tako zapeljala . . .“ so gostolela dekleta in tolažila Ivanka, ki je ob takih prilikah vselej jokala.

Učiteljci Eleonori pa je bilo še hujše. Kakor grešnica je stopala skozi vas, kadar je morala iti, in nič več veselo in mladostno se niso ozirale njene oči okrog.

Kaj je zagrešila, da so Brumnovi postali mrzli in tuji proti njej, da se vaški možakarji obračajo stran, kadar gre mimo njih, da stikajo ženice glave in kažejo s prstom za njo, da jo dekleta gledajo strupeno in se ji že oddaleč umikajo? Kaj je naredila, da celo deca v šoli ni več tako prisrčna in odkritna kakor prej?

Tako se je vpraševala dan za dnevom in si želela proč iz Brumnove hiše, iz Vrhovlja, sploh iz tistih krajev.

In v tihih nočeh se je včasih zbudila nenadoma iz sna, vsa prestrašena in trepetajoča.

Vse je bilo tiho, le v starem podu je grizel črv, kakor bi kdo sunkoma žagal drobno deščico, in zunaj je pihal mrzel veter in včasih se vprl v šipe. A ne, čuj, potrkal je nekdo na oknice, potresel jih in zaslišal se je pritajen glas: „Gospodična!“

Stresla se je v grozi, pokrila se čez glavo in trepetajoč se zmisli na svojega dragega, ki je daleč, tako daleč . . . ki še vedno misli nanjo in ji piše lepa pisma. Želela si je v takih trenutkih, da bi prišel kakor svetel, lep vitez, da jo reši kot zakleto devojko iz moči sovražnih oblasti . . .

Zunaj se je pa po dolgem čakanju odpravil Drobničev France zopet domov. Nič ni pel in vriskal kot včasih, le pesti je stiskal in blazna ljubezen mu je razjedala srce . . .

Tudi Eleonora je vedela, da je bil on, čigar oči so gorele povsod za njo, čigar roke so mrle od hrepenenja, da bi jo objele. Vedela je, da je bil on, ki je pustil nekoč v šoli na oknu veliko medeno srce, ki je je bil kupil na semnju v Bregu. Na srcu je bil listek z besedami:

Zate, ljub'ca, le gori srcé
kakor solnce na pomlad —
tebi pa ni mar zamé,
ki te imam srčno rad. —

Listek je odtrgala, ga zmečkala in vrgla v koš, srce pa je dala najdrobnejši punčki v šoli. Od tedaj se je še bolj varovala pred fantom in se ga ogibala vedno in povsod . . .

Leno so potekali tedni in mesci, ki so se ji zdeli bridki in dolgi kakor leta.

A vendar — prišla je rešitev.

Po Velikinoči enkrat je bilo, ko ji je poštni sel po šoli izročil pisemce, v katerem ji je pisal Izidor, da je bil tisti mesec povišan in da jo prihodnje velike počitnice za vedno reši iz sibirskega pregnanstva. Od veselja se je Eleonora zavrtela in pojoč in smeječ se zletela iz šole domov.

Skoraj bi bila prevrgla v veži gospodinj, ko je privihrala v hišo.

„Za božjo voljo, kaj vam pa je, gospodična?“ je vprašala Brumnovka vsa začudena.

„O, nič, nič, mati . . . Vesela in zadovoljna sem, ker sem mlada in srečna . . .“ je odgovorila Eleonora in žvižgajoč tisto znano :

— Pa moj fantič se
izmed vseh spozna . . . —

odhitela v svojo sobo, da napiše svojemu dragemu dolgo, veselo pismo . . .

Brumnovka pa je zrla za njo in mrmrala: „Mladost je norost . . . Od pusta se ni še smejala, danes pa je vesela, kakor da je ves svet njen . . .“

* * *

V radostnem pričakovanju so prešli še zadnji meseci šolskega leta in Eleonori ni hilo nič več hudo, da je tako osamljena in obsovražena v vasi. Tolažila so jo in ji delala družbo Izidorjeva pisma, polna ljubezni in sreče in radosti, hrepeneca po dnevu, ko ju večno zveže rožna kita poročne sreče.

In prišel je dan, svetel in jasen, kakor so le v juniju, ko je Eleonora zadnjič peljala svojo deco k maši k sveti Magdaleni, jim potem razdelila spričevala in se ločila od njih. To je bilo edino slovo, ki ji je bilo težko; od vsega drugega pa se je poslovila z veselim srcem.

Popoldne je odpeljal Brumnov hlapec njen kovčeg v trg, ona pa se je napotila po stezi v Breg.

Z razpetim solučnikom je šla počasi med njivami, grmovjem in travniki v dolino. Nič se ji ni mudilo. Z radostnimi očmi je zrla čez senožeti, nad katerimi so se zibali osamljeni metulji, gledala za penicami, ki so letale pred njo od grma do grma in poslušala ščinkovce, ki so se oglašali zdaj pazdaj po visokih hrastih. Mirne in solnčne so bile njene misli, počasi je hodila, saj se ji ni mudilo do sreče, ki jo je čakala, da jo objame s svojimi čarodejnimi rokami.

Nenadoma je zapeljala steza na senožet, kjer so ravno kosili. Počasi je stopala Eleonora med redmi, iz katerih se je dvijal opojen vonj pokošenih, venečih cvetic in trave, ko je nankrat stal pred njo fant in pozdravil. Bil je Drobničev France.

Za hip se je ustrašila, a takoj se ji je vrnil pogum, kajti na drugem koncu senožeti so bili še drugi kosci in gledali k njima.

„Ali greste, gospodična?“ je vprašal fant.

„Da, hvala Bogu! . . .“

„Ali se še vrnete?“

„Najbrž ne več . . .“

Temna senca je šinila prek fantovega zagorelega obraza, trenutek je stal molče pred njo, potem pa je iztegnil roko in dejal: „No, pa z bogom, gospodična, pa ne bodite hudi name! Zbogom!“

Stisnil ji je roko, da jo je zbolelo, se obrnil stran, potegnil oslo iz osovnika in začel brusiti koso, da se je ječaje razlegalo čez široko senožet . . .

Eleonora pa je hitela dalje in skoraj smilil se ji je fant, ker je bilo tako srečno in veselo njeno srce tisti dan, njegovo pa tako žalostno in nesrečno . . . —

— — — — —

Ko se je Brumnov hlapec vračal mimo domov, je povedal koscem, da se učiteljica ne vrne več, ker se v štirinajetih dneh poroči.

France je pustil košnjo in kosce tisti hip in se s temnim obrazom izgubil in nihče več ga ni videl tisti dan.

Z večer pa je pil pri Ocvirku v vasi, in ko je Kotar šel mimo, ga je poklical in mu ponudil piti.

„Pij, Kotar! . . . Danes ti plačam, kolikor hočeš . . .“

Kotar si ni pustil tega dvakrat ukazati in je kakor za stavo praznil kozarček za kozarčkom.

Pozno z noč sta zapustila gostilno. Ko sta bila pod orehom pred Brumnovo hišo, je France prijel Kotarja za roko in dejal: „Pozdravi mater in brate, če jih ne bom več videl, in vse pozdravi in zagovarjaj me, če bodo slabo govorili o meni!“

Dasi so se Kotarju zapletale noge in jezik, je vendar izpoznal, da fant namerava nekaj hudega.

„Kam pa . . . kam pa . . . Francelj? . . . Bodi, no, pameten!“ je ječjal in ga lovil za rokav.

„Pusti me, dedec!“ je drhtel France in se ga hotel oprostiti.

„Nikar ne, Francelj! Nikamor ne hodi, spat pojdi domov . . . ne pa, da bi si kaj hudega storil zavoljo tiste dečle!“

A Francelj se je iztrgal iz starčevih rok in odhitel po rosnih travah proti Brumnovi žagi.

„O jej, jej . . . Še utopi se fant . . .“ je ječal Kotar in hitel za njim, kar je mogel. Padel je in zopet vstal, zopet padel in se pobral, izgubil klobuk, veje grmovja so mu butale v obraz — a hitel je dalje kakor nor.

Ko je prisopel do žage, je začel tresti okno, za katerim je spal Brumnov žagar, Martin.

„Martin, vstani . . . Martin!“

„Kaj je?“ se je zaslišal zaspan glas.

„Vstani, za Božjo voljo! Drobničev France se hoče utopiti!“ je ječal Kotar.

Bos in napol oblečen je prihitel žagar iz žage.

„Kje?“

„V jezu . . .“

Kotar in Martin sta hitela k jezu in začela iskati fanta.

K malu sta ga dobila. Sedel je na brunu ob zatvornici in ihtel kakor otrok.

„Francelj!“ se je oglasil Kotar.

Fant je planil kvišku. „Proč! Nikdo naj mi ne pride blizu, vsakega ubijem!“

„Francelj! Pameten bodi!“ je dejal Martin.

„Proč pravim! Jaz grem v vodo!“

„No, saj se ne mudi . . . Pojdi prej še v žago, Martin ima gotovo še kaj žganega . . . Izpiješ ga frakeljček in pokadiš še pipo tobaka . . . No, potem se pa lahko utopiš, če boš hotel!“ ga je začel pregovarjati Kotar.

In res — po dolgem času se je dal fant preprositi in vsi trije so šli v žago. — Ko se je France drugo jutro vzbudil na kupu desk iz pijanosti, je dejal Kotarju in Martinu: „Snoči sem bil pijan kakor mutra in zato sem hotel narediti tisto neumnost . . . Nikomur ne pravita!“

„O, ne bova, ne . . . Kot grob bova molčala!“ je odgovoril Kotar.

A vendar je izvedela vsa vas o tem in se še dolgo hudovala nad lepo učiteljico Eleonoro . . .

UNILIJ:

MOLITEV.

Dajte, bogovi, mladosti kipeče,
dajte šumeč mi napoj.
Nočem, bogovi, podarjene sreče,
dajte mi boj!

Dajte, bogovi, mi mišic železnih,
dajte mi vroče krvi.
Dajte mi bliskov — pogledov mi jeznih
v jasne oči!

Planil bom potlej v vrtinec življenja
rešit uganke vseh sting,
rušit oltarje malikom, da jenja
mračni čas krink.

ANDRIJA:

VAŠKI DOGODEK.

Kakšen hrušč je spodaj v vasi? — Kaj naj to pomeni? Jeli praznik danes ali kaj, da so vsi ljudje doma? Toda ne! Danes je vendar delavnik in ljudje bi morali biti na polju pri delu. Kaj neki imajo, da tako upijejo ter begajo po vasi. Vprašati hočem deklo. Ta bo gotovo že vedela, kaj se je dogodilo.“

„Micka, Micka! zaklical sem skozi vrata. Nobenega glasu. Stopil sem doli v kuhinjo. Vse odprto — nikjer žive duše. „Gotovo so šli vsi doli v vas.“

Vzel sem površnik — zaprl vse dveri in šel v vas. Par korakov, bil sem spodaj. Nasproti mi je pritekla moja dekla.

„Bežite, bežite, gospod doktor!“ mi je klicala že od daleč.

„Čemu? Zakaj? Kaj se je dogodilo?“

„Znorel je, znorel je!“

„Kdo? Govori vendar jasneje!“

„I no! Beličev Juri — ta, ki mu je umrla sinoči žena.“

Tu me je že obsla množica ljudi.

„Pomagajte, pomagajte, gospod doktor!“ so kričali vsi vprek. „Belič nori! Tecite hitro, da ne bo nesreče!“

Hitro sem stopil naprej do Beličeve hiše. Pred hišnimi vrati sem razgnal ljudi, sam pa sem stopil — z nemalim strahom — v hišo.

Počasi sem šel po kuhinji in se vstavil na pragu sobe, v kateri je ležal mrlič. Prisluškoval sem pri vratih — vse tiho. Ker sem mislil, da ni nikogar v sobi sem odprl vrata.

Pred mano je stal mrtvaški oder, na njem je ležala Beličeva v črni obleki. Poleg odra je klečal Belič. Opazil me ni — ko sem odprl vrata. Velike, črne oči je imel vprte v ženo. Dihal je močno ter škripal z zobmi. Naenkrat je poskočil na noge. Umaknil sem se nekoliko nazaj in hotel zbežati. — Opazil me še ni; torej sem ostal in gledal, kaj naredi. — Prijel je mrtvo ženo za roke ter govoril votlo: „Ana, Ana! Vstani, saj nisi mrtva! Ne, ne! Ti nisi mrtva! Ljudje lažejo, ti le spiš!“ — Obmolknil je, objel svojo ženo ter jo poljuboval strastno.

Stal sem še na pragu in gledal; vroče mi je bilo. Za mano — v kuhinji — so se zopet nabrali vaščani. Hotel sem jih razgnati.

Kar je skočil Belič od svoje žene, gledal jo s svojimi velikimi očmi ter izgovarjal: „Mrtva, mrtva!“

Vaščani so se začeli urno pehati skozi vrata ter vpiti: „Nori! Belič nori!“ — Velik hrup, ki je nastal vsled tega, je predramil Beliča. Obrnil se je proti vratom kričeč: „Hinavci! Ubijalci moje žene! Po kaj ste prišli? Hočete ubiti še mene? Ven! Ven iz moje hiše!“

Pograbil je nato svečnik, ki je stal poleg odra, ter krožnik z blagoslovljeno soljo in vrgel za nami. Sveča me je zadela v hrbet, ker se nisem mogel — vsled velike gnječe, dovolj hitro umakniti iz hiše.

Ko smo bili vsi pred Beličevo hišo, sem nasvetoval vaščanom, naj puste Beliča pri miru ter naj gredo domov. Ubojali so me takoj in se počasi razšli. Stal sem nekaj časa sam pred hišo in razmišljal, kaj naj bi storil. Belič se mi še ni zdel po polnoma nor; njega je le smrt žene tako potrla, da ni vedel, kaj je delal. Mislim torej, kaj naj bi se ukrenilo, da ne bo kaj hujšega. Beliča bi bilo treba potolažiti; toda kako? Da bi šel jaz k njemu? Name je bil jezen, ker sem mu zdravil ženo — a je umrla. To bi ga le še bolj razkačilo.

Najbolje bi bilo, da bi šel gospod župnik k njemu. On ga je najbolje poznal, torej ga bo najlažje potolažil.

II.

Počasi sem krenil na griček k župnišču. Gospod župnik je bil doma. Obrezaval je na vrtu pred župniščem drevesca.

„O, gospod doktor, dober dan! Kaj je pa vas prineslo sem gori?“ me je pozdravil, ko sem stopil na vrt. „Je li že zopet bolnik v vasi — ali kaj? No pa počakajte malo prosim; še to drevesce obržem, potem pa greva gori v sobo. Sicer ni prav uljudno to, pa brez zamere, gospod doktor. Sedaj, ko sem ravno na vrtu, hočem končati to.“

„O prosim, prosim, gospod župnik! Le nadaljujte; povem vam lahko kar tukaj — po kaj sem prišel. Ne malo delo vas še čaka danes.“

„Kaj pa takega? Radoveden sem.“

„Kaj? Ali še nič ne veste kaj se godi v vasi?“

„Ne! Nič ne vem!“

„Belič, ta, ki mu je umrla včeraj žena — nori.“

„E. — kaj poveste . . .“

„Da, da, gospod župnik. Ravno radi tega prišel sem k vam. Ne rečem, da je že popolnoma nor, ampak — vsled izgube svoje žene je tako potrta, da ne ve kaj dela. Vaščani so zelo razburjeni. Bil sem tudi sam pri njem. Hotel sem ga potolažiti, a name se je razjezil se huje. Prišel sem torej k vam, da bi šli vi k njemu ter ga potolažili. Vas se bo gotovo bal.“

„Jej, jej! Kdo bi si mislil? Pa da se je Beliču pripetilo kaj takega. Bil je vendar pameten, razumen mož. Res je, da je ljubil svojo ženo iz srca — bil je pravi vzor zakonske ljubezni — toda, saj sem mu vedno pravil, naj se pripravi na smrt žene; ona je bila tako vedno bolj bolehnna . . . No da! Poskusiti hočem, grem doli k njemu, da ga potolažim.“

Kmalu potem sva stala z gospodom župnikom pri Beličevi hiši. Stopila sva v kuhinjo. Na tleh je še vedno ležalo: sveča, svečnik, razbit krožnik ter raztresena sol. Vrata v sobo so bila zaprta.

„Gospod župnik, najbolje je, da greste sami v sobo, jaz vas pa počakam tu v kuhinji.“

„Dobro, dobro!“ je rekel župnik ter narahlo odprl vrata. Komaj jih je odprl do polovice ter pogledal v sobo, je odskočil prestrašen nazaj.

„Kaj je?“ sem ga vprašal, šel sam k vratom, jih odprl do kraja in pogledal v sobo.

Grozen pogled. Beličeva je sedela na mrtvaškem odru podprta z blazinami. Oči je imela odprte ter vprte v vrata; v rokah je držala lonec cvetic, lase je imela razpete, usta pa odprta, da se ji je videlo do grla. Svečniki, ki so stali poleg odra, so ležali rezmetani po sobi, na mestu njih pa so bile krog in krog cvetice, ki jih je gojila Beličeva, ko je bila še živa.

Beliča tedaj ni bilo v sobi. Čakala sva ga pri vratih. Kmalu sva zaslišala v sosednji sobi hitre korake.

„Brez dvoma, on jel Pripravite se gospod župnik!“ sem rekel. —

Komaj sem izgovoril — je že prisel Belič s polnim naročajem cvetic — v sobo. Naravnost ponosen je bil. Imel je izbuljene oči in držal se je na smeh. Opazil naju ni. Stopil je k odru ter z naglico razmetaval cvetice po ženi in po tleh.

Tedaj je stopil k njemu župnik.

„Belič . . .!“ Kaj pa delate?“ mu je rekel z mehkim glasom.

Belič se je ustrašil. Pogledal je krog sebe ter naju opazil. Vrgel je cvetice iz rok, pograbil svečnik, ki je ležal poleg njega na tleh ter naju hotel udariti z njim. Naenkrat pa ga je izpustil, da je zaropotal po tleh — ter se zakrohotal na ves glas.

„Belič! Kaj vendar delate?“ ga je zopet pričel nagovarjati gospod župnik. „Vaša žena je mrtva. Bog jo je poklical k sebi. Vdajte se v božjo voljo — Belič!? Saj ste vendar pameten in razumen mož. Vaščani vas imajo radi, vedno vam bodo pomagali pri delu. Saj je tako vse zastoj. Vaša žalost vam ne pomaga nič; le škodovala vam bode Potolažite se torej in vdajte se v voljo božjo . . .“

Župnikove besede so bil zastoj. Belič je stal poleg njega, gledal sedaj ženo sedaj nanj ter se smejal na ves glas.

Stopil sem še jaz k njemu. Poskusil sem, da bi vsaj kako besedo izvlekel iz njega. Vse zaman. Nekaj časa je še gledal

naju ter se smejal, potem je pa skočil k svoji ženi, jo strastno poljuboval ter se pričel razgovarjati z njo.

„Gospod župnik, pojdiva! Tu ni več pomoči. Belič je znorel popolnoma,“ sem rekel župniku in šla sva ven.

Drugi dan so pokopali Beličevo na vaškem pokopališču, njega pa so odpeljali v blaznico.

KRISTINA:

VEČER.

V sanje tone naokoli vsa narava
„Ave Marija“ oznanja zvon
in nebo večerno prižgalo
bisere kraljevskih je kron.

Mehka sladka melanholija
veje nad vrhovi palm —
v duši stožni odmeva
Davidov spokorni psalm.

JANKO LAVRIN:

SONET.

Morjé, v daljavo tvojo nepregledno
nestrpno zre oko, če kje obal odkrije,
vprašuje željno vse: „Li je? li ni je?“
Zastonj! Le morje samo, vedno, vedno...

Ah vendar! Tamkaj, glej, pred nami
v svitu solnca, težko zaželiena
prikaže slednjič se obal zelena,
s cvetočimi livadami, gorami.

„Mornar, napni zdaj jadra vsa!“ Tja hrepenenja
vsi polni trudne upiramo oči...
Gorjé!... Obal odmika se... glej... več je ni...

I v tebi, morje mojega trpljenja,
obal mi sreče večkrat zažari:
obrnem jadra k njej — ko sen se izgubi...

KOMPOLJSKI:

ZADNJA POT.

I.

Župan oče Kožar je prisedel k mizi ter si prižgal pipo. Pogledal je na mizo, ki je bila pokrita v velikem neredu z raznimi akti in pismi, katere je ravnokar reševal in urejal star občinski pisar v zamazani gosposki obleki, ki pa ni bila njemu umerjena. Oče župan je parkrat cmokaje potegnil dim, nekaj zamrmral sam zase, potem se je pa ozrl skozi okno. Zunaj je še zmirej vlekel oster jesenski veter ter pripogibal na pol golo drevje. Sive megle so zastirale vso skolico, da se niso videli niti bližnji bregi in holmi. Že tretji dan je deževal nepretrgoma, da je narastel celo potok pred županovo hišo, kar se je le zgodilo ob velikem deževju. Ko je videl oče Kožar zunaj grdo vreme in na mizi pa kup nerešenih aktov, se je oddahnil.

„Ravno prav, da je tako vreme. Bodeva vsaj lahko danes to odpravila; saj tako ni za drugo delo.“

„Nisem si mislil, da se je ta teden toliko nabralo. Za cel dan imava dovolj.“

„Ne vem, kaj mislijo oblastva, da nam pošiljajo toliko pisem. Saj gospodje župani vendar nismo doktorji. Če pojde tako naprej, bo moral imeti vsak gospod župan svojega pisarja, in ti ne boš mogel več opravljati te službe pri vseh štirih občinah naše fare.“

„Saj me že itak baše; drugače bi že še šlo, pa noge se mi nekam puntajo, noge.“

Pisar si je snel velika očala, obrisal okroglo steklo z umazanim robcem ter se spravil k pisanju. Oče župan je pa cmokaje vlekel dim iz svoje pipe, ki pa danes nikakor ni hotela dobiti pravega duška in gledal, kako je pisarju počasi in škripaje drselo pero po belem papirju.

„Je kaj posebnega, gospod tajnik?“ se je oglasil za nekaj časa župan, ki mu je postajalo dolgočasno in pusto. „Do sedaj še nič takega, gospod župan.“

„Navadno sta se tikala. Če je bil župan imenitnejš, je pa bil pisar toliko bolj star in bolj učen. Tako se je razlika zjednačila. Le kadar sta se kaj pregovarjala, kar ju je razburilo, le

takrat je moral ubogi pisarček vikati gospoda župana. Če pa sta bila ravno dobre volje, sta se sicer tikala, a vendar ogovarjala z „gospodom,“ kar je obema očividno prijalo.

„No, če pa ni nič takega, pa lahko odidem in pozneje dopišem.“

„Še malo potrpljenja prosim; bom takoj pregledal, če je kaj važnega. No, ravno tu-le bo nekaj, če se ne motim.“

Oče župan je videl, ko je pisar odpiral veliko belo kuvert. Take kuverte je že poznal izza svojega večletnega županovanja. Za to ga je hitro minula dobra volja ter so se mu namršile goste obrvi.

„To je pa že zopet nekaj špitalarskega.“

„Seveda je.“

Pisar je odprl pismo ter mrmljaje prečital sam za se.

„No, kaj pa že zopet hočejo.“

„Pišejo zaradi občinske reve —“

„Saj sem vedel, sami občinski reveži! Že zopet plačati, kaj ne? Koliko pa je?“

„Tu še ne pišejo zaradi plačila; tisto pride že pozneje.“

„O, tega že ne pozabijo, to dobro vem. Kaj pa hočejo?“

„Pišejo, da naj pridemo tekom osmih dni po tisto ohromelo Marjeto Galun. Pravijo, da ni upanja, da bi ozdravela, v bolnišnici pa primanjkuje prostor.“

Oče župan se je močno razburil pri tej novici. Pljunil je sredi hiše in skočil izza mize, kakor bi ga bilo kaj, pilo.

„Tako! — Že zopet ta Marjeta. Že tretje leto plačujemo za njo; vlačimo jo iz bolnišnice v bolnišnico. Doma smo jo že imeli. Vsa je nedložna, a umreti pa le noče.“

„Ji že še niso ure stekle, gospod župan.“

„Kaj me briga, če ure stečejo ali pa ne. Tu je treba gledati v prvi vrsti na občinsko blagajno, ne pa na ure. Že na stotine smo zmetali denarja ravno za to Marjeto, pa le ni nobenega konca. Ne ozdravi, pa tudi umrje ne.“

„Pa prosim Vas, ne razburjajte se toliko, gospod župan, gospod Kožar! Tu se ne da nič pomagati. Kar je, pa je. Po njo moramo iti.“

„Kaj ti veš. Jaz pa pravim, da jo tam pustimo, da se pregnane na eno ali drugo stran. Plačamo tako ali tako. Jaz pa ne moram, da bi pri meni delala napotjo in nadlego. Drugi jo pa tudi noče nihče sprejeti. Od hiše do hiše pa hoditi ne more. Tako piši!“

„Nič ne pomaga. Če je v osmih dneh ne pridemo iskat, potem jo pošljejo sami na občinske stroške semkaj. Tako pišejo.“

Pisar se je zadovoljno namuzal. Oče župan pa je stopal trdih korakov po prostorni izbi gorindol ter premišljal, kaj bi bilo storiti. Med tem mu je ugasnila pipa in tudi jeza se mu je po-
legla. Razkoračil se je sredi sobe in pričel dokaj mirnejše.

„Saj bi se človek še toliko ne jezil, ko bi bilo treba plačati za kakšnega domačina, ki je v občini živel in delal. A pomisli, ljuba duša; ta Marjeta je odešla po svetu takoj, ko je zapustila šolo. Nihče ni vedel za njo. Še stari ljudje se je skoraj več ne spominjajo. Nič se ni brigala za občino. Dokler je bila mlada in zdrava, se se potikala drugod med tujci tako, da je še domačo govorico čisto pozabila. Zdaj pa, ko je staro, bolehalo ter vse nadložno, zdaj pa pride nam na glavo. Ali je to pravica? Kjer je pustila svoje mlade moči, tam naj jo redijo na starost. Ali ni res tako?“

„Seveda je res, seveda,“ je hitel pisar s svojim izpitim in hripavim glasom. „A kaj se hoče; postava je taka, postava.“ Toliko, da ni zopet vzrojil oče župan nad krivičnimi postavami. Pa pisar ga je zmotil z vprašanjem, kdaj pošljejo po občinsko siroto, Marjeto Galun.

„Kako pa. Poslati moramo, drugače nam nakopljevo še večje stroške. Pa te dni še ne moremo, ker je tako vreme.“

„Jaz bi ne svetoval, da bi predolgo odlašali. To pismo je že pisano pred tednom dni. V osmih dneh jo pa moramo vzeti iz bolnišnice. Torej če odlašamo še nekaj dni, lahko nas prese- nečijo ter jo pripeljejo sami semkaj.“

„Če je pa tako, mora iti pa kar jutri po njo moj Marko z vozom, ako bo količkej ugodnejše vreme. No, še teh sitnosti mi je bilo treba. Le naj še drugi poskusijo, kakšne dobrote ima župan.“

Zaloputnil je za seboj vrata ter nesel hladit težke in vroče skrbi županovanja. Pisar pa si je popravil očala ter pisal dalje prav počasi. Vedel je da dočaka kosila pri delu. Morda se mu še posreči raztegniti do južine, ali pa celo do večerje. Za to se mu ni mudilo. Včasih se je ozrl skozi okno po vremenu. Še vedno je deževalo in potok je vidno naraščal ter drvil svoje umazane valove mimo županove hiše. Zunaj je bilo mokro in hladno, tu notri pa suho in toplo. Zakaj bi se vžival nekoliko dalj časa ta prijetni občutek, če si ga lahko privošči.

2.

Drugi dan je vstavil županov sin Marko voz pred bolniškim poslopjem v pet ur oddaljenem mestu. Droben dež se je vsipal iz sivih oblakov in vlekel je mrzel jesenski veter. Ko je odhajal v jutru zaran Marko z doma, je še kazalo, da bole črez dan previselo brez dežja. Ponoči se je bilo zjasnilo in potok je upadal. Tako se je Marko lahko podal na pot. A kaj je bolj izpremenljivo kakor jesensko vreme. Že med potje so se odtrgale sive megle od obmejnih gor ter so kmalu zastrle vse nebo. Na to je začelo kmalu zopet deževati iz prva v finih drobnih kapljicah, ki so postajale pa vedno bolj redke in bolj debele. Tako je Marko prišel že na pol premočen v mesto. Vedril in

čakal je par ur, pa zastoj; deževalo je vedno bolj in bolj. Tako mu ni preostajalo drugega, kakor da je zopet zapregal ter se odpeljal k bolnišnici.

Dober čas je moral čakati z vozom zunaj na mrazu in dežju predno sta prinesli dve krepki postrežnici hromo občinsko revo k vozu.

Marko je bil mlad in korajžen fant, ki je prišel prav tisto leto od vojakov. Ni se kmalu zbal kake stvari. A ko je videl ohromelo in vso nadložno Marjeto, ko sta jo nesli postrežnici na voz, se je naravnost prestrašil sicer ne toliko bolnice same, kakor dolge poti, ki jo mora napraviti žnjo v takem stanu in v takem vremenu.

Občinska reva, Marjeta Galun, je bila stara jedva šestdeset let, četudi bi ji vsakdo prisodil petinsedemdeset. Trpljenja polno življenje ji je upognilo telo, večletna bolezen in ubošтво sta pa izpila, že zadnje moči tako, da ni ostalo drugaga nego kost in koža. In vendar je v njej tičalo toliko bolezni! Zadnji čas je popolnoma ohromela, da si mi mogla niti z bergljami pomagati. Hrbtenica se ji je skrivila in nastala je velika grba. V prsih je pa hropelo, kakor bi kdo žagal napol trhlo desko.

Z veliko težavo so jo spravili na voz ter jo zavili v staro odejo, katero je Marko pripeljal nalašč za to s seboj.

„Boljše bi bilo, ko bi ležala“, pravi ena postrežnica.

„Seveda bi bilo, pa na koleselju ne more“, pristavi druga.

„Pa sem že mislil voziček vzeti“, de na to Marko, „a nisem vedel, če je tako hudo“.

„Težko boste vozili, težko.“

„E, bo že kako“, si je delal Marko sam sebi korajžo.

„Srečno, pa se kaj pozdravite!“

Postrežnici sta podali bolnici roko v doró, katero je pa ta prijala le z veliko težavo. Pogledala je še enkrat usmiljenki, potem veliko bolniško poslopje in potočili sta se dve debeli solzi po velem licu. Rada bi bila še nekaj povedala, a glas ji je obtičal v grlu, da se je čul samo bolesten in zategel vzdih. Takrat pa je že konj potegnil in voz se je počasi oddaljeval od bolnišnice, od mesta tja v deževen jesenski dan.

Take vožnje še ni imel Marko nikdar v svojem življenju. Dolgočasna pot med praznim poljem in golimi travniki je bila videti še mnogo bolj pusta kakor navadno. Če je vozil po sredi z debelim prodcem posute ceste, se je voz preveč tresel, da je mahala bolnici glava semintja ter je bridko stokala. Ako je pa zavil ob strani in konja malo pognal, je čofotalo blato pod kolesi in škropilo po koleslju, po obleki in celo že po obrazu. Vrh vsega tega je pa deževalo vedno bolj in bolj. Sicer je imel Marko velik moder dežnik, ki bi bil zadostoval za oba, ko bi ne bilo tega vetra. Tako pa že za obraz nizadostoval kljub svoji velikosti. Za dobro uro sta bila že oba premočena voznik in reva Marjeta, katero je mraz kar stresal. Marko je uvidel, da

pri taki vožnji ne pride nikamor. Zavil je k kraju ceste in pognal konja v dir, da je pljuskala voda pod kolesi, da je visoko odskakovalo blato. Tarnala in zdihovala je Marjeta a Marko se ni dosti zmenil za vse to, četudi se mu je smilila. Vedel je, da čim prej bode konec vožnje, tem bolje bode za oba. In tako je šlo v dir kakor za stavo.

Dolgo sta se že vozila, celo večnost. Reva Marjeta je že zdavnaj utihnila od mraza in onemoglosti. Glavo je naslonila k Marku in zatisnila trudne oči. Bila je videti kakor mrlič. Marko je večkrat prestrašen pogledal na njo. Težko njeno dihanje in grgrojoče stokanje, ki se je izgubilo med pluskanjem vode in ropotanju voza, mu je pričalo, da je še pri življevju. In pognal je konja še hitreje.

Za dolge tri ure je vendar zagledal ozko dolino, svoj rojstni kraj. In tam sredi doline se je svetila izza polumraka bela županova hiša, cilj težke vožnje. Oddahnil se je, ko je videl, da je blizu doma. Povedal je Marjeti, da bosta skoro doma. Ta pa je odprla trudne oči, nekaj zastokala in potem so se ji veke zopet zaprle kar samobsebi.

In vendar ju je čakala nova še večja nevarnost.

Županova hiša je oddaljena za dva streljaja od ceste ter čepi pod hribom. Do nje se ne more priti z vozom od ceste po drugi poti, kakor po strugi potoka, ki je ob enem vozna pot. Potok je navadno prav majhen in čist tako, da mi nobene težave in nevarnosti peljati se po njegovi strugi. Drugače je seveda, kadar potok naraste vsled deževja in se voda skali. Takrat se pa navadno nihče ve vozi, že je še taka sila.

Že zjutraj tistega dne, ko je odhajal Marko v mesto, je bil potok nenavadno narastel. Kolesa so se do pesti udirala v vodo in konj je le nerad šel po strugi, četudi ji je bil že dobro navajen. Pa Marko je bil korajžen fant in tako je šel kljub naraslemu potoku. Poleg tega sta bila oba z očetom mnenja, da ne bo več dežja in tako do večera voda že popolnoma upade.

Pa zgodilo se je zdrugeče, kakor sta mislila oče župan in njegovo sin Marko. Črez dan je deževalo in potok je še bolj narastel. Kjer ni bila ravno globoka struga je celo voda stopila iznje je tekla po njivah in travnikih.

Trden mrak je že objel zemljo, ko je Marko zavil s vozom s ceste proti potoku. Bela županova hiša se je že komaj razločevala kot velika belkasta lisa nedi črne teme. Voda je šumela in drvila svoje umazane valove naprej.

Marko se je zavedel nevarnosti ter vstavil voz tik pred strugo. Premišljal je, kaj mu je storiti. Nikjer nobenega človeka, nikjer v bližini nobenega poslopja. Naprej se peljati po naraslem ootoku in v temi, ni varno. Vrniti se nazaj na cesto tudi ne kaže. Zamudi najmanj pol ure in potem mora še v bližnji vasi prenočiti. On bi že prenočil, a kdo bo vzel revo Marjeto, ki lahko že nocojšnjo noč izdihne. Tako hlizu doma in vendar ne

more domov. Da bi mogel priklicati od doma ljudi, bi še bilo. Marjeto bi lahko nesli na nosilnici domov, sam bi si pa že upal iti z vozom po strugi. To bi bilo še najboljše. Zaklical je. A njegov „ho hóo“ se je izgulil v gluho noč. Zaklical je drugič, tretjič še glasneje, da se je zdrznila vsa onemogla in strdela reva Marjeta. Čakal je na odgovor tudi tretjič zaman, Da, da li ne šumela voda, da bi ne prasketal dež, bi ga doma celo v sobo prav lahko slišali. Tako pa vpije zastonj, čaka zastonj.

V tem se je že popolnoma stemnilo. Zginila je celo tista zamolkla lisa, ki je prej kazala županovo hišo. Le slabotni žarki so se še prerili skozi motne šipe v temno in mrzlo jesensko noč. Ob strugi potoka je raslo jelševje, ki se je videlo sedaj kakor velikanske pošastne sence. Voda je drvila naprej ter pljuskala ob korenine in obrežne zajede. Dež je lil curkoma, čas je bežal, Marko pa je še premišljal na vozu, kaj mu je storiti. Pustil bi konja in voz ter sam zdirjal po pešpoti domov po ljudi. A v tem mu pa konj sam zapelje v strugo ter lahko potopi Marjeto in sebe. Tako zopet ni nič. Še enkrat se je oglasil s svojim močnim „hohooo.“ Pa tudi takrat zastonj. Potem pa je pognal.

Tesneje je prijel Marko vojke s obema rokama. Konj se je obotavljal, a na prijazen Markov glas je le stopil v strugo. Zapljuskala je voda ob koleselj, konj je močno zahrskal in šlo je počasi naprej v črno temo, v globoko vodo. Nič se ni videlo, kod gre konj, kako daleč sega voda. Le šumenje vode se je čulo in pljuskanje valov ob kolesa in koleselj. Ko je Markovo uho razločno čulo, da valovi pljuskajo že nad kolesi, ga je obslil mrzel znoj in stisnil je še tesneje vojke. Konju pa je pustil prosto pot. Voda je segala višje in višje. Par valov se je že zagnalo celo na koleselj. Marko je kar čutil kako leze voz v vodo, in kako nopenja živinče svoje moči. Hpoma se mu zazdi, da gre konj preveč na levo. Potegne ga za vojke proti desni strani. Konj ga je rad ubogal. A že v tistem trenutku se voz pogrezne globlje v vodo, močan val ga nagne, Marko zakriči in iz koleslja pljuskne v vodo velika črna kepa — sirota Marjeta. Marko stegne za njo roko, se nagne na drugo stran in že je sam pod vodo. K sreči se še zgrabi za voz krčevito z obema rokama, drugače bi še njega odnesla voda.

— — — — —

Za nekaj minut se Marko zave na domačem dvorišču obkoljen od družine. Ma razna vprašanje molče prikima, da so se uresničile njihove slutnje. Dobili so ljudi in so šli iskat reve Marjete. Hodili so z lučjo že čez polnoč ob strugi gor in dol, vendar reve Marjete ni bilo. Iskali so jo ves drugi dan ljudi zaman. Tretji dan je bila že voda upala in takrat so našli občinsko siroto Marjeto Galun zamotano med korerinami dobre pol ure od vasi.

KSENIJ VERIN:

GORSKA SLIKA.

Na planini je sedel in strmel proti zahodu, kjer je ravno vtonilo solnce in so rdeli oblaki tam nad gorami kot bi bile posute čez nebo rudeče rože.

In ko je gledal to krasoto, se je spomnil devetnajstletni pastir Tine prvih dni, ki jih je preživel kot osemletni otrok na planini s starim pastirjem Blažem. Pastirja Blaža se je spomnil — njegove prve pradjlice, ki mu jo je povedal ob takem večeru. Lepa je bila pradjlica o sreči, in veliko je bilo hrepenenje v Tinetovem srcu tedaj, da bi kar vstal in se napotil tja daleč za gore, kamor tone solnce, ker tam bi dobil srečo vso svetlo — jasno.

A nekoč je pravil Blaž drugo pravljico — besede so bile takrat žalostne.

— Vi ste iskali srečo daleč v svetu, Blaž, a jaz jo ne pojdem iskat po beli cesti v daljo. Doli v vašo hišo pogledam . . . Saj me razumete? —

Take besede je govoril Tine Blažu, ko je bil zadnje leto na planini. Star je bil — zato je sklenil odložiti pastirsko palico in rog ter se odpočiti v dolini ob strani svoje sestre vdove in njene hčerke Rozalke.

Tine je mislil o Blaževih pravljicah in mislil o sreči, ki cvete v koči koncu vasi in čaka, da pride in jo vtrga in ni niti zapazil Kako so postali oblaki tam nad gorami črni in se raztegali čez nebo kakor težke usodepolne skrivnosti. Iz doline pa so vstajale sence in ko so ga objele se je zdrznil. Vstal je in odšel proti staji, kjer si je vlomil kruha, ga dal v mleko, povečerjal in se potem vlegel.

Misli je poslal v dolino.

— Še par dni Rozalka in planino zapustim in pridem k tebi in videla boš kako zna ljubiti kralj planin. Moje oči bodo govorile in ustnice bodo dajale pečate vsem besedam. In ko zavladava v vaši hiši, bo kupa najine sreče napolnjena in začneva jo piti —

Take misli so trkale v dolini pri zadnji koči v vasi na okno, ki je bilo tisti večer še pozno v noč svetlo. In ko bi jih zaznala Rozalka in financar pijoča ob priviti luči napolnjeno kupo, bi se

zasmejala in jih poslala s pikro besedo nazaj na planine. Tine bi pa zajokal in zaklel ob enem, ko bi se vrnile in mu povedale vse kar so videle — —

Ponoči je začelo grometi in Tine se je vzbudil. Pomel je oči in pogledal skozi odprta vrata. Temna noč mu je strmela naproti in le zdaj pa zdaj je švignilo skozi njo kakor bi poslalo nebo razjarjeno misel na zemljo in čez čas zagromelo.

Tine se je pokrižal in se obrnil na drugo stran, ker strah ga je bilo gledati v tako noč.

V dolini pa sta se financar in Rozalka smejala ne brigajoč se za strele in grom — — —

* * *

Par dni je preteklo in prišla je sobota jesenskih kvater. Tine je spravil skupaj svojo čredo in jo odgnal s planine. Od svetega Jurija pa do srede septembra je živel na planini in da bi ne hrepenel po sreči, ki je cvetela v koči koncu vasi, bi mu bilo težko pustiti visočine, kjer je tako nemoteno sanjal.

„Toda v dolini me čaka Rozalka,“ si je mislil in se vračal z veseljem. Zdaj pa zdaj je zavzdignil s planinkami okrašen klobuk in zavriskal tako veselo, kot bi hotel poslati pred seboj vest, da prihaja.

Ko je prišel že toliko s planine, da se je slišal njegov vrisk že do vasi, je stopil stari pastir Blaž pred hišo, zasenčil s koščeni rokami oči in pogledal proti planini. Nič ni mogel razločiti, a dovolj mu je bilo, da je vedel kod prihaja glas in videl je v duhu, kako gre čreda med grmovjem po znani stezi in kako stopa Tine za njo ves, hrepeneč in vesel.

„O Tine, bolje bi bilo, da bi ostal na planini vse svoje življenje sanjajoč o sreči in ne slutil tega, kar moram slutiti jaz. O Rozalka, Rozalka, da si tako padla! Ako bi bil tvoj oče še živ, bi te na mestu ubil.“

Tako je vzdihnil Rozalkin stric, pastir Blaž, in se vsedel na klop pred hišo. Žalost mu je objela srce, ker je vedel, da ne bo mogel doseči njegov ljubljenec Tine sreče, o kateri je sanjal.

Kravji zvonci so se začeli oglašati in kmalu nato so prišle prve mimo hiše. Eno za drugo je pogledal Blaž in vsako je poznal. Tudi ta in ona krava je pogledala proti njemu in se ustavila za čas.

„Še me poznajo,“ je pomislil stari pastir.

In za zadnjo kravo je prišel Tine in pozdravil z veselo besedo Blaža.

„Vse si prignal nazaj s planine. Redka sreča je to, Tine.“

Kot bi preslišal te besede je gledal Tine proti oknu in čakal, da se prikaže za rudečimi nagelji in zelenim rožmarinom obrazek kot kri in mleko in se mu prijazno nasmehlja. Toda nič ni bilo.

„Drevi pridem in vam povem vse natanko, kako je bilo letos na planini.“ Tako je rekel presenečen Tine in odšel za kravami v vas —

* * *

Koncu novembra je bilo, ko so vladali že rezki vetrovi in so pokrivali nebo dolgočasni oblaki.

Proti večeru.

Tine je bil v izbi pri pastirju Blažu, ki je ležal na peči. Tine je bil žalosten in žalosten je bil stari pastir.

„Ne bom več dolgo Tine. V svojih starih kosteh že čutim smrt. A veš, da se je ne bojim. Nekaj mi pravi, da me čaka še sreča . . .“

Ob tej besedi so Tinetu vžarele oči, a kmalu so gledale zopet resno zamišljeno.

Pastir je prekinil svoj stavek, ko je zapazil to in začel: „Tine, tebi je nekaj. Dosedaj mi nisi povedal, a jaz vem vendarle. Rozalka ti ni več tako prijazna kakor nekoč, kaj ne? In ti se bojiš za srečo? Prenehal je za trenutek, potem pa nadaljeval: „Ker sem ti dober, ti rečem: ne čakaj sreče! Za te je ni in je ni. Sprijazni se s to mislijo da ti ne bo pretežka, ko spoznaš resnico.“

Vprašajoče ga je pogledal Tine, a starec ni govoril več, ko je vstopila Rozalka. Začeli so govoriti o mrazu in o bližajočem se sv. Miklavžu, ko bo šagra.

Zunaj je zapihala burja in stresla šipe, kot bi klicala Tineta naj gre. In res je vstal Tine voščil lahko noč in odšel.

Z mrzlimi rokami ga je objela burja.

Tine je prišel v svojo zapuščeno, polrazpalo bajto in je začel misliti o Blaževih besedah.

„Zame, da bi ne bilo zreče, zakaj? Bolj ko je razmišljal o tem vprašanju, težje mu je bilo pri srcu. Nič ni mogel vstrpeti doma. Stopil je pred hišo in pogledal dol po vasi. V gostilni je bila še luč in napotil se je tja.“

Za mizo so sedeli fantje, ki so ga poklicali k sebi ter mu ponudili piti. Pokusil je in naročil še sam frakelj žganja. In potem so pili skupno in (potem) naročili še in še in navse zadnje so se sprli.

„Polrazpalo bajto imaš in družega nič na svetu, pa se boš primerjal z nami“, je kričal eden fantov in razlil v jezi žganje po mizi.

„Če nimam družega zdaj bom pa imel“, mu je odgovoril Tine s pijanim glasom.

„Ho, ho, bo imel; kaj pa čaka! Na planini je pasel krave in zato ne ve, da hodi k Rozalki financar.“

Fantje so se zakrohotali. Tinetu pa se je zjasnilo in zašlutil je nekaj težkega in razumel ob enem Blaževe besede: „Ni je sreče zate!“

Vstal je od mize; vzbudil krčmarja, ki je kjub kričanju dremal za pečjo, mu plačal svoj del in odšel.

Fantje so se spogledali.

„Jokat se gre“, je menil eden pikro, drugi so se nasmejali in niso se več zmenili za Tineta.

* * *

Ko je stopal Tine prej proti gostilni in ga je objemala burja je delal kolikor mogoče velike korake, da bi prišel na gorko A sedaj, ko ga je spet objela, se ni zmenil zanjo.

V možganih so se mu podile misli kakor oblaki na nebu, ko jih biča zimski dan s svojimi viharji.

Sam ni vedel kod hodi in jedva, ko mu je zasvetilo naproti okno, izza kterega se mu je prejšnje čaše tolikrat smehljalo lepo lice Rozalkino, se je ustavil.

„Kaj če je zdaj pri njej?“ Zabliskale so mu oči v divjem ognju, pesti je stisnil in zaklel.

Tik pod okno je prišel in poslušnil.

„Vražja duša!“ je siknil in se naslonil zraven na zid.

Mimo njega je vriskala burja, v kamri sta se pa unadva smejala. Ta smeh, te besede, ko jih je slišal, so bile liki vampirji, ki so pili njegove možgane. Nič ni več mislil, samo kol je držal v roki, da zamahne.

Burja je potihnila, kot bi se vstrašila nad nečim, ki je večje in viharnejše od nje.

Okno se je oprezno odprlo, Tine je zamahnil s kolom in bolesten vsklik je zamrl v noči.

Blaž se je vzbudil na peči iz svojega polsna, vstal dasiravno je bil slab in prižgal leščerbo, odprl vrata in stopil pred hišo. Videl je, da pada iz Rozalkine kamre svit v noč in stopil je tje proti oknu.

„Bog, Bog!“ je zavzdihnil, ko je papazil, kaj se je zgodilo in leščerba mu je padla na tla in ugasnila.

* * *

Drugo jutro, ko je zvonilo ubitemu financarju, je del lovec Korenina puško čež rame, poklical svojega psa in odšel na zajce. Pes je tekel pred njim. Tam ob reki, ki je tekla za vasjo in bila večidel zmrznjena, se je vstavil in začel lajati. Lovec se je zavzel, ko je prišel na mesto, kjer je besnel pes.

„Ubijalec mrtev!“ je rekel polglasno in se vrnil v vas.

Pes pa je ostal na bregu in lajal.

FANI NEDVEDOVA:

VEST.

Jasni zimski večer je bil, ko je stopal s trudnimi koraki pri-
leten mož proti svojemu domu. Bil je kmet Andrej Zavrčan
z male vasice R. na Notranjskem.

Prihajal je z bližnjega trga kjer je bil semanji dan.

Sedaj se je vračal s povešeno glavo ob pozni uri po beli
zmrzjeni cesti.

Noge so mu bile težke, komaj jih je premikal, glavo so mu
polnile nevesele misli.

Spominjal se je, kako je za rana veselo odhajal od doma,
prijazno se poslavivši od svoje žene Marjete, ktera ga je, dobre
nauke mu dajoč nekaj poti spremljala.

Gnal je kravo — sivko na semenj, katero je okoravno ne-
rad bil primoran prodati, ker je nujno rabil gotov denar.

Na sejmu je bilo zelo živahno, kupcev in prodajalcev se je
kar trlo.

Svojo kravico je kmalu prodal in skupil zanjo celih sto
kron.

Saj je bila pa tudi tako lepa in dobro rejena da malo takih.

Nakupil je nekaj potrebnih stvari za dom, in proti poldnevu
je zavil v gostilno kjer se je razvilo že prav veselo življenje.
Komaj je stopil v veliko izbo, ga je od neke mize v kotu, klicalo
nekaj njegovih znancev in prijateljev.

Prisedel je in pili so vsi z enega kozarca kakor je v na-
vadi na deželi.

Vino jim je razvnelo kri in pili so in peli in pozabili na
odhod.

Med njimi bil je tudi daleč na okrog znani mešetar Tine.

Bil je znan kot izboren pivec in strasten kvartopivec. Tako
je tudi danes zapletel Andreja in še dva druga kmeta v igro
akoravno se je prav posebno oni branil. Toda Tine je le silil
in zasmehoval ga toliko časa, češ — „babe se bojiš“ — da se
je vdal igri.

Bal se je za denar, predobro je poznal Tineta, kako da rad
oskubi vsacega do zadnjega vinarja, koger se loti.

Prišlo mu je tudi na misel Marjetino svarilo: „Varuj se
premnogega pitja in predvsem kvartanja; pridi zgodaj domu in
prinesi veš denar, saj veš kako nam je potreben.“

„No pa saj ne bom dolgo!“ Tako se je tolažil in s kozarcem
vina udušil zadnji pomišljaj. — Nekaj časa mu je bila sreča mila,
denar se je kopicil pred njim, in zahrepenel je strastno po tem
denarju, in hotel imeti še več, še več!

Ni videl nič krog sebe, nič slišal, pozabil na uro, na ženo,
na vse!

Toda kmalu se je sreča od njega odvrnila, začel zgubivati stave, stavil in pil pa le vedno več. In Tine se je smehljaj in denar se je sedaj začel kopiciti pred njim, bilo pa je vedno več v tem ko je izginil zpred Andreja če ves dobiček. Primoran je bil izvleči denar iz žepa, onega kateri mu je ostal pri nakupu domačih stvari, ker bankovca skupljenega za kravo ni še hotel in maral menjati. Sreča ga je zapustila popolnoma, zgubil je zopet vse; hotel je pa prisiliti srečo, položil 100 kronski bankovec na mizo, stavil in zgubil vse do zadnjega vinarja. Nehal je igrati, na jezo pil in sedaj šele začel misliti!

Tine je bankovec malovažno spravil v žep, tako da je en koncc gledal ven. Komaj je to Andrej zapazil, polastila se ga je strastna želja, ta svoj denar zopet si pridobiti. Videl je da Tine že nič več ne vidi in nesliši, od pijanosti in strasti do igre, gotovo ne bo čutil in vedel ako potegne ta papir kterege sam na tako lakek način zasluži in radi tega nič nespoštuje.

Prisedel je bližje k njemu, in res se mu je posrečilo neopazeno izvleči osodepolni bankovec.

Kmalu nato se je poslovil in sedaj se nahaja na poti proti svojemu domu. Vest ga peče, prepošten je bil dosedaj, nespominja se da bi bil kdaj kaj krivičnega storil!

In sedaj je moralo priti to!

Pa kaj bo, ako se Tine v treznosti jutri spomni priigranega bankovca?

Gotovo ga naznani in orožniki pridejo ponj in kaj poreče žena, kaj sosedje, cela vas?

Kot tatá ga oklenjenega odženo!

Tako preišljajoč pride do svoje hiše, potrka in vrata se takoj odpro.

Žena vsa objokana in preplašena stoji pred njim.

Potolaži jo kmalu, položivši denar pred njo na mizo. Svojo zakasnelost opravičuje stem, ker so ga prijatelji predolgo zadržali. Ona se omiri in podasta se k počitku.

Nemirno je spal in tudi naslednji dan je bil zelo nemiren. čakajoč vsak trenotek da se vrata odpro in potem — — Naprej ni hotel domisliti.

Dan je pretekkel, ravnotako drugi, brez da bi se bilo kaj neavadnega pripetilo. In vést se je polagoma omirila.

Tretji dan je stal zgodaj v jutro pred hišo in gledal po cesti ktera je peljala spodaj pod hišo.

Prav mimo hiše se je vila bolj ozka in stranska pot.

Kar zagleda od daleč prihajati dva orožnika. Šla sta po glavni cesti, prišedši pa nekaj streljajev blizu hiše zavijeta na ono stransko pot in se polagoma bližata Andrej.

Vsa kri mu je v žilah zastala, in misel: „Po te gredo“ mu je šinila v glavo! Po te gredo in odpeljali te hodo kot tatu in vsa vas bo kazala s prstom za teboj! In žena? — Gotovo

ju, pošilja Tine, kateri se je šele sedaj spomnil na okradeni denar in me ovadil!

Ne in stokrat ne! To se nezgodi nikdar! Zbežal je v hišo, na podstrešje, odrezal vrvi, ki tam služila za obešanje perila in se na tramu — obesil.

Orožniki so korakali, mirno se razgovarjajoč, — mimo hiše! —

SMEŠNICE.

V predpustu.

O n a : „Ali Ivan! Tako hladno si me vzprejel, a včeraj na maškeradi si se vendar z menoj zaročil!“

O n : „Res? Absolutno se na to ne spominjam!“

O n a (tišje): Bilo je — po večerji.“

Pri odvetniku.

O d v e t n i k : Podpišiti se tu sem, toda razločno, čitljivo.

K m e t : O moje tri križe zna vsak otrok prečitati.

Razpisujemo danes

tretji natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se dopošljejo najkasneje do 15. marca. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ v PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene so:

1. *Strasten čitatelj časopisov* (oljnata slika original) po sliki.
2. A. Aškerc: *Zlatorog* (krasno vezana knjiga)
3. Original oljnata slika: *Gozdna partija*.
4. *Dekorativni kip*.
5. Janko Kersnik: *Zbrani spisi* (krasno vezana knjiga).
6. *Majolična košarica* za cvetljice.
- 7.—8. *Posodice za kavo* (tri skudelice in krožniki z napisom: Vydrova žitna kava).

23. Vizitnica.

Gabrijel Lapajne, na Pečinah.

CVETKO EMAL

V imenu je skrit poklic osebe.

24. Uganka.

Marica Demšar, Škofja Loka.

V sledečih besedah je skrit
znan pregovor: Las, jez, toča.

25. Vprašanje.

Kati Šebenik, Črni vrh.

Te veselim, te žalostim, pa
tudi resnega storim. Kdo sem?

Rešitve ugank v 2. številu.

10. Boben. 11. Sto. 12. Oko - lica. 13. Oko. 14. Mati amor toča Iran.
15. Vrč - črv.

16. Domači prijatelj se s slavo združuje
Pohlevno ta šopek cesarju daruje
Vdanosti verne naj bode dokaz.

Cvetljice rudeče, so modre in bele
Nikjer in nikoli ne bodo zvene,le,
Ljubezni presrčne so živi izraz.

Dobitki drugega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

1. *Akvarium*: Matej Sterle, posest. in gostilničar, Kozarše pri Staromtrgu.
2. Ivo Šorli: *Človek in pol* (knjiga): Jos. Tomšič, učitelj, Skopo, p. Sežana.
3. *Dekoratívna vaza*: Ivana Gela, sopr. đacarja Bled.
4. *Pogled na Dabrovnik* (slika): Janko Kobilica, vrtnar v Ljubljani, Dunajska c.
5. Aleksandrov: *Pesmi in romance* (knjiga): Marija Sevnik, hči vpok. c. kr. nadoficiala, Vransko.
6. *Jardiniera*: Marija Hrovatin, Pazin 175.
7. *Posodice za kavo*: Jos. Pintar, učitelj, Predovičevo selo pri Ljubljani.
8. *Posodice za kavo*: Ivan Potočnik, čevljar, Kranj 171.

VSEBINA: ZVORAN ZVORANOV: Učiteljica Eleonora. — UNILIJ: Molitev. — ANDRIJA: Vaški dogodek. — KRISTINA: Večer. — JANKO LAVRIN: Sonet. — KOMPOLJSKI: Zadnja pot. — KSENIJ VERIN: Gorska slika. — FANI NEDVEDOVA: Vest. — Smešnice. — Uganke.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.

Tisk firme Binko in Zika v Pragi II., Vodičkova 22.

Priznanja o Vydrovi otroški moki.

- Flora Likar**, Gorica: Prosim, da mi zopet pošljete 1 kg. Vaše otroške moke. Ista jako koristi naši mali Nadici, katerā se je znatno popravila, odkar uživa to moko.
- Marija Šušteršič**, posestnica Ljubljana: Prosim, pošljite mi zopet 1 kg. Vaše dobre otroške moke.
- Franc Škerjanec**, posestnik umetnega mlina, Radomlje: Priznam, da je Vaša otroška moka jako izvrstna, pri nas ne moremo biti več brez nje.
- Ana Baurova**, Preštica na Češkem: Pošljite mi zopet 3 kg. Vaše otroške moke, kajti naši Anici izbornu tekne.
- Jos. Bydžovský**, posestnik, Staré Ohništany a Češkem: Pošljite mi zopet Vaše priljubljene otroške moke. Sinu v resnici izbornu tekne.
- Bogomil Hrdina**, Troja pri Pragi: Vašo otroško moko zamore v vsakomur najtopleje priporočati. Naši mali Mařenki izbornu diši.
- Antonin Jech**, krojaški mojster, Valtěrice: Pošljite mi 1 kg. Vaše otroške moke, našemu Jaroslavu izvrstno tekne.
- Franc Klazuba**, posestnik, Poboř na Češkem: Prosim, da mi z obratno pošto pošljete zopet 2 kg. Vaše izvrstne otroške moke.
- Vaclar Meissner**, c. kr. poštni uradnik, Teplice-Šenava na Češkem: Pošljite mi z obratno pošto 3 kg. Vaše otroške moke. Poskusili smo vse moke, toda naš sinček je vzela od vsake le enkrat, a ne več. Vaše otroške moke pa kar pričakati ne more, tekne mu izbornu vsled česar smo ga prav veselili.
- Franc Pokorný**, postiljon, Sedlčany na Češkem: Vaša imenitna otroška moka je ozdravila našega fantka od črevesnega katara.
- Jos. Prochazka**, vratar v pivovarni v Zagrebu: Pošljite na moj račun 5 kg. Vaše otroške moke. Polovica je za mojega vnuka, druga polovica pa za otroka tukajšnjega strojnika, kateri je izvedel, kako Vaša otroška moka mojemu vnuku prospava ter me prosil, da bi naročil moko še za njegovo hčerko. Predno je bil naš Marian prihranjevan z Vašo moko, mislili smo vsi, da umre. Sedaj pa je star 8 mesecev, ter že sedi in je jako debel. Imamo veselje, da se mu tako dopade na svetu.
- Franc Rozkošný**, krojač, Nedvěži na Češkem: Moram priznati, da naše mali Mařenky Vaš hvalevreni izdelek Vydrova otroška moka izbornu prospava.
- Ana Sixtova**, sopr. kmetovalca, Jakovlje na Hrvaškem: Pošljite mi 3 kg. Vaše otroške moke, ne le samo zato, ker naši Manici izbornu tekne, ampak ozdravila je tudi otroka moje prijateljice, kateri je vedno bolehal na želodečnim kataru, odkar se mu je pa začela davati Vaša otroška moka, je popolnoma okreval.

Gela vrsta priznanj o Vydrovih juhnih konzervah.

Naročite si. Tako pripravljena juha Vam bode teknila. Gospodinje, soprogom ustrezete s krožnikov te Vaše juhe za južino ali večerjo. Možje imajo prav radi v zimskih dneh juho. In tu je: Sveža in hitro pripravljena. Pet minut se kuha nič več. (Rižova 15 minut!) Kjer dose- naj drage gospodinje še niste oku- sile, naročite 1 kg. vseh 5 vrst à 200 gr.) za 3 K.

Prosimo čitajte:

P. n.

Lavoslav Bouček, c. kr. poštni oficiant v Místku na Češkem: Vaše izborne juhne konzerve so mi vedno jako dišale; kajti pri istih nisem nikoli čutil kakšen odporni duh, kakor pri navadnih konzervah, marveč sem našel, da obsegajo vse prednosti (kakor vedno enako kemično razmerje, nizka cena, hitra priprava, i. t. d.) Kar se tiče zadnje pošiljatve, moram priznati, da je bila lečna juha izborna, kakor še nikoli. Zato zamorem Vaše izdelke priporočati kakor naj- boljše.

Franc Havranek, šolski oskrbnik v Čelakovih na Češkem: V začetku letošnjega leta sem naročil pri Vas kolekcijo vseh juhnih konzerv in priznati Vam moram, da so vse vrste izborne kakovosti, da tako dišeče, izvrstne, pikantne juhe že dolgo nismo imeli. Izorno kakovost dokazuje tudi to, da dasi je bila precejšna množina konzerv, smo bili jako hitro gotovi. Pošljite zato zopet 1 kg. rižove in 1 kg. rezančne juhe. Vaše izdelke zamorem vsakomur najto- pleje priporočiti.

Ivan Baloh, kaplan, Dobropolje: Vaše juhne konzerve so mi zelo všeč, posebno grahova je izborna.

Lidm. Hladka, sopr. učitelja, Mořina na Češkem: S pošilja- tvijo Vaših juhnih konzerv smo popolnoma zadovoljni, posebno rezančna se nam jako dopade.

V. Horaček, učitelj, Mřidna na Češkem: Ste lahko brez skrbi, Vaše juhne konzerve so izborne, saj sicer jih ne bi naročal.

Antonija Musilova, sopr. odvetnika v Časlavi: Z Vašimi juh- nimi konzervami sem jako zadovoljna. Meni in moji dru- žini sploh zelo ugajajo tako, da jih zamorem vsakomur najto- pleje priporočiti.

Franc Samek, c. kr. oficial, Příbram: Z Vašimi juhnimi kon- zervami sem popolnoma zadovoljen.

Ciril Štefan, Deške Kamenice: Juhne konzerve izborna teknejo meni, kakor tudi moji celi družini in njih hitra priprava je moji ženi večkrat v prid, posebno ako ne kuha goveje meso.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.

Tisk firme Binko in Zika v Pragi II., Vodičkova 22.

Mesečnik za odjemalce

Vydrove tovarne hranil, v Pragi VIII.

Letnik VI.

Predplačati se ne more.

1. Aprila 1909.

**VYDROVA
GRAHOVA JUHA**
6^{lit.}vin.

TA MNOŽINA ZADOSTIŠJE ZA JEDEN
KROZNAČEMNE-GRALOVE JUHE

--- JUHNE-KONSERVE

Staromestno nemestje. Svetovalnica, katere stara balkonasta kapela se spominja na ono grozno tragedijo, odigrano dne 21. junija 1621, ko je bila češka samostojnost pokopana. Finis! Nato so nastopile krute dobe, in skaza, koja je grozila uničiti sploh obstanek celega Češkega naroda, da ni bilo srečne jutranjice probujenja. Živimo. Nepremagani. Mojster Häusler se je pa pri tem spomnil i Vydrovih juh, za vsakega zemljana potrební izdelek.

Predavanja gospoda Resnice na Vydrovski univerzi.

Visoko čislani in dragi poslušalci! Kakor velika družina zbrali ste se zopet k nadaljevanju mojih predavanj. Precej časa že nisem imel prilike, da Vam razlagam svoje nazore, ki so upam ne le zanimivi, nego tudi izčrpiljivi in koristni. Danes bom posvetil moči svojega duha najmanjšim od Vaših milih, najnežnejšim članom naše prijateljske vydrovske družbe. Oni sicer še ne znajo govoriti ali zapovedovati znajo tem boljše in čim slabostnejši so, tem resnejše zahtevajo naše postrežbe in pozornosti. Seveda, da bom govoril z obzirom na te male soobčane tudi o koristi in prospehu Vydrove otroške moke.

Drage matere! V veliki rodbini naših Vydrovčanov, ki so zbrani okrog čeških „Besed“ in okrog slovenskega „Domačega Prijatelja“, rodi se vsak dan, ako vzamemo za merilo vseobčo štatistiko, 40 otrok. Od teh doživi 12 mesecev, le 31. Vsaki peti dan se narodi med Vami eden, ki doseže blagoslovljeno starost 80 let. Želel bi Vam in Vašim otrokom, da bi vsi doživeli to visoko in blagoslovljeno starost! Vem tudi, da bo kdo od Vas nezadovoljen z menoj, da, da se mi bo celo zaničljivo nasmehnil, češ, da je že danes starejši od moje štatistike in vendar še ne misli na zadnjo uro. Želel bi, da bi bilo mnogo takih med Vami in tem kličem: „Mnogaja ljeta!“

K človeškemu bitju mnogo prospava zdravi telesni temelj. Ne pravi se zastoj: zdrave korenike. A vendar umira tudi popolnoma zdravim staršem $\frac{1}{4}$ otrok na raznih tihotapnih otroških boleznih. Najgorše od teh boleznij so, katar prebavnih organov. Menda Vam ne moram še posebej povdarjati, da je treba iskati vzroke teh katarov v neprimerni hrani. Še celo materino mleko, ta najnaravnejša prva hrana človeška, ni vedno tako, da bi popolnoma odgovarjalo zahtevam dojenčkovega organizma. Bolezen matere, nepravilen način njenega življenja so vzroki, ki lahko zakrivijo katar, da celo smrt. Otroka se mora prihranjevati zelo oprezno. Ne vse, kar otrok poje, more tudi probaviti. Mala napaka, veliki in težki nasledki.

Najidealnejše hranilno sredstvo po materinem mleku je Vydrova otroška moka. V pravem razmerju obseza one snovi, ki so potrebne otroku. Ona ne povzročuje nikdar nobenih katarov, prolivov in podobnih boleznij, katerim pada dete vsled neprimerne hrane v žrtvo. Z nobenim drugim

sredstvom jo ne morete nadomestiti. Zraven svoje posebne kakovosti je Vydrova otroška moka tudi nad vse mere ugoden in prijeten hranilni izdelek, ker jo imate vedno pri roki, vedno gotovo za uporabo. In notabene, otroku je najpriljubljenejša hrana, po kateri vsako dete naravnost hlepi, tako zelo odgovarja otroškemu okusu. Hvaležnost matere ne prestane niti takrat, ko otrok že odraste in ona priporoča Vydrovo otroško moko, ktera je bila njenemu ljubljencu tako ugodna in koristna, ob vsaki priliki prijateljicam in znankam.

Danes se hrani ž njo že čez 2000 otrok. Toliko že je torej Vydrovega pomladka, iz katerega bodo zrasli fantje, kakor hojke v gori in dekleta, kakor rože v vrtu.

Najboljša dota, katero morejo dati starši svojim otrokom, je zdravje. Zaradi neopreznosti pogine mnogo otrok, čeprav bi se na prvi pogled mislilo, da je nega teh bitij nad vse vestna in uzorna. Zaradi nevednosti ugasne mnogo mladih bitij. Bolezen pride ali poklicati zdravnika se odlaša na zadnji trenotek. Po toči zvoniti pa seveda ne pomaga. O pravem času poslušajte izkušen svet. Prečitajte si v vsaki številki „Domačega Prijatelja“ ona priznanja o Vydrovi otroški moki, ktere nam pošiljajo zadovoljni in srečni starši. Sledite, drage matere, onim ki so skušeni! Ne čakajte dokler ne bo prepozno, obžalovali bodete, toda zastonj!

Dovolite, da Vam razjasnim, kaj vse Vydrova otroška moka obseza:

Snovi, ktere otroško telo v prvi vrsti potrebuje so: Ogljohidrati, beljakovine (dušične snovi), mast in nekatere soli.

Razdeliti in pripraviti te snovi tako, kakor jih zahteva otroški organizem t. j. da bi bile kar največ podobne materinemu mleku, je bila od nekdanj teznja vseh izdelovateljev otroških mok. Koliko se je kateremu od njih to posrečilo, kaže njihova razširjenost.

Po tej strani ima Vydrova otroška moka naravnost sijajne uspehe. Dokazal sem to že v začetku in prepričan sem, da se bo v nekoliko mesecih uporaba moke podesetorila. Glede na gori omenjene snovi, moram konstatirati eno izvrstno lastnost Vydrove otroške moke.

To je njen okus. Vprašajte one, ki nam na tako ljubeznjiv način pošiljajo svoja priznanja. Imate tam njihove natančne naslove. In primerjajte z drugimi otroškimi mokami. Mnogo je slučajev da otrok ni hotel za nič na svetu použiti tujo otroško moko, čeprav je bila njena sestava izvrstna. In zakaj? Zaradi neprijetnega okusa, ki je morda nastal zaradi žaltave masti, obsežene v moki, da morda tudi iz drugih vzrokov, katerih razlaganje bi se moglo smatrati za strankarstvo.

Snovi, ki so vsakemu podobnemu preparatu na kvar, niso obsežene v Vydrovi otroški moki nad potrebno in naravno mero. To dokazuje njena analiza, v kateri vidimo le brezpomembno množino stankovine, ktera odhaja neprebav-

ljena iz telesa. Posebno te naglašam, da ne obseza nobenih konzervovajočih sredstev. Vydrova otroška moka se ne kvari in ne podlega razpadu, če se jo spravlja na suhem in čistem mestu in jo čuva pred vsakim mrčesom. Od vseh znanih otroških mok, obseza najmanjšo množino vode ter daje s tem najboljše zagotovilo pred vsakim pokvarenjem.

Poleg svoje osobite kakovosti, ki preseza tudi najstarejše in najbolj priznane moke, je Vydrova otroška moka tudi najcenejša. Stoji skoro le tretjino tega, kar druge moke.

Nikakor ne na škodo pravega cilja. Nikar ne isčite v ti nizki ceni stremljenja znižati njen pomen. Vydrova tovarna je dobro računala: Njena otroška moka naj postane popularen izdelek, pristopen najširjim vrstam naroda, ker tam je potrebna najbolj.

Njen trud, uvesti otroško moko kakor hranilno sredstvo prve vrste, je mislim dosegel najlepši in popolni uspeh. Razumele ste, matere, že zdaj.

Do danes so bile otroške moke smatrane le za nekako zdravilo. Tudi Vydrova otroška moka je take vrsti zdravilo, vendar v prvi vrsti sredstvo proti bolezni. Ako jo dajete svojemu otroku, ne bo dobilo katarjev in prolivov. In ako je bolezen zaradi neprimerne hrane že tu, hitro naročite Vydrovo otroško moko, predno bo sploh prepozno.

Zato pravim vsem materam: Najlaglje se ohranite od grozne nesreče, ktera bi vas mogla s smrtjo vašega otroka zadeti in kteri je neprimerna hrana vselej največji vzrok, ako prihranjujete svojega otroka le z Vydrovo otroško moko! Če me poslušate, vem da mi boste hvaležne za moj svet!

== NOVOST. ==

STEKLENICE ZA VYDROVO OTROŠKO MOKO.

Za večkratno potrebo, priredili smo za našo otroško moko steklenice. Kupite si jo enkrat za vselej, z daljšo množino jo pa le dopolnjujete. Je lepe oblike, iz čistega belega stekla za 80 vin. Napolnjena 3 K 20 vin. Z ozirom na steklenico pre naredimo pozneje tudi zamotanje za celi $\frac{1}{2}$ kg. Vydrove otroške moke.

Mnogo mamic naroči 3 kg. moke naenkrat, ker taka pošiljatev gre poštne prosto. Komur ljubo, blagovoli si to steklenico naročiti. Na konec ostane gospodinja vedno praktična bodisi za kavo, sadje in t. d.